

Apám, Szindbád

Vendégségben Krúdy Zsuzsánál

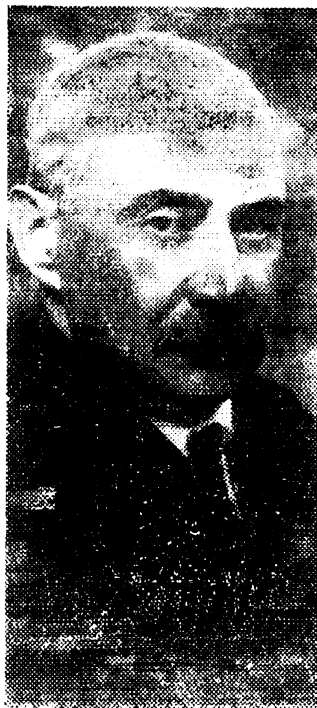
68 éva, 1931. május 12-én halt meg Krúdy Gyula, a század eleji magyar próza kiemelkedő alkotó egyénisége.

A Villányi úton még dübörög a villamos, de ha valaki az egyik mellékutcába téved, már harsányzöld lombsátor és tavaszillatú csend fogadja. Valaha erre sosem siető konfliktusok kocogtak, valaha még boldogult úrfikorában erre is járhatott Krúdy Gyula, s háborítatlanul álmodozhatott arról a korról, „*midőn nem volt háború, midőn legfeljebb gutaütés, végelgyengülés, lovagi párbaj vagy szerelmi búdnát szokott véget vetni az életnek.*”

Útban az Alsóhegy úti házhoz, az író lányának, Krúdy Zsuzsának otthonához, úgy érzem, mintha visszaperagne az idő, s a nagyon is kézzelfogható jelen, nyers hangjával, autóröbajával, egyéb civilizációs áldásaival megfoghatatlan jövővé zsugorodna, és ismeretlen, megsejtett lizeivel életre kelne a sok évtized előtti múlt...

A falon festmény, Krúdy-portré, a szobában talán még a margitszigeti vagy az óbudai lakásból költözött bútorok, s könyvek sora. Nem egy közülük az író pihentető olvasmánya volt.

Krúdy Zsuzsa apjáról beszél, olyan érzékletesen, hogy szinte látom Szindbádot, legendák nélkül, emberközelen. Délután, amikor a Dohány utcai Otthon körbe hajtát, hogy író, hogy zsurnalizta barátaival találkozzék. Vagy éppen a Tabán felé indul Kéhlí kiskocsmájába, háborítatlan, csendes borozgatásra. Leül az egyik sarokasztalhoz. Téliidő járja, a tu-

laj felesége kedveskedni óhajt, felajánlja, hogy megmelegíti a bort. Az író szellemes válasza: „*A menyecske melegen, a bor hidegen jó!*”

De sokszor rövid az éjszaka, s hazasürget a hajnal. Annyi múltbéli alak életre keltője bóbiskol a konfliktusban, s olykor felriadva megborzong a valóságtól.

Otthon az íróasztal, a toll, a lila tinta várja. A napi penzum apró betűkkel teleírt nyolc oldal, több mint amennyivel Jókai adózott nap mint nap. Fáradt, nehezen megy az írás? Akkor sem lehet abbahagyni: a szerkesztőségek várnak a tárcára, a novellára, s a pénz is kell, mert Szindbád nem ismeri a beosztást. Az első betű iniciálé lesz; akár egy óráig is lehet rajzolgatni, közben megjön az ihlet. Már futnak egymás alá a sorok, *reggel négytől délig* egyetlen hiba, egyetlen javítás nélkül.

A szivalakú hölgy titka. Ez volt az utolsó kézirat címe. Gonddal összehajtva ott hevert az íróasztalon, de Szindbád többé nem ébredt

föl... Cháron csónakjára szállt.

„Írónak készülttem, semmi másnak!”

— Ezt vallotta, így élt. A család, a barátok, a szórakozás, pihenés csak második, harmad-, negyedrendű dolog volt számára. Lényegében negyven évet töltött alkotással, hiszen már tizenöt éves korában publikált. Ötven regényt, több ezer novellát és újságcikket hagyott hátra. Termékenységségben túlszárnyalta Jókait, holott a nagy író épp negyedszázaddal többet élt nála.

Ismét a múltba zökkenek, újra Szindbád-Krúdyt látom elmaradhatatlan bora mellett az egyik tabáni kiskocsmában. Almodozhat, távol a világ zaja. Egy más korba képzelheti magát, élhet a régi Pest-Budán, maszkabálba jár a Redutba. Patikáriussal muzsikáltat, Nagy Ignác novelláit olvassa, a Kammon kávéházban, a zöld asztalon tekejátékot tanul, korhelykedik Indali Gyulával, szenvedélyes játékos a Török Császársban, éjfél után rója a Belváros zezugos utcáit, látja a tevékeny Podmaniczky bárót az Operaház építkezésénél.

S aztán bazafelé az úton a nyers valóságra ébred. Háború van, naponta ezrek halnak a frontokon. Máskor az újsághírek riasztják, s azok az értesülések, amit barátaitól, ismerőseitől hall néha-néha a Prónay-legények, a britanniás különítmény teiteiről. Eszébe jut, hogy a kurzusa urai mellőzték, mert 1919-ben jobbat remélt, *a valóságban keresett vigasztalást.*

Az otthon nyugalmat ad, az íróasztal mellett ismét övé a múlt, s az írásokban olyan frissen él, mint impresszionisták vázsnain a fény játék. Tudja, hogy ez a múlt csak az övé, sosem létezett így, ő teremtette, formálta újjá. *Menekülésképpen, vigaszul.*

— Van, aki fantáziájának erejével teremt hőseit, alak-

jaít, s ihletének parancsszavára szeretnek, gyűlölnék, élnek, halnak. Apám az életből mintázta minden szereplőjét. Regény- és novellaalakjainak zömét én is ismerem. A Hírlapíró és a Halál című művének zsurnaliztája nap mint nap vendégünk volt: Várkonyi Titusz, Várkonyi Zoltán rendező édesapja. A pesti nőrabló törmesterét púpos embernek írja le, akinek egyetlen hobija a párbajsegédesség. Sokáig magam is arra gondoltam; ő igazán kitalált figura. A hagyaték feldolgozása-kor jöttem rá, hogy élt, létezett, mert apám halálakor nekrológban búcsúztatta, mint régi jogászművészt. Azt hiszem, ez a valósághoz kötődés magyarázza a Krúdy-hősök plasztikusságát. Apám erős oldala, *írói ereje a hangulatteremtésben rejlett.* Bárki, bármelyik írását üti fel, néhány sor után már képtelen szabadulni ettől a sajátos világtól.

Krúdy Zsuzsa olvas, s én ismét Szindbád arcélet látom.

„Hány karcsú asszonyka libegett át a Lánchíd deszkáin, színházat vagy életet játszan, Pestre vagy Budára, amely lábának nyoma elveszett és a temetőekben őszi avarrá váltott.”

S mit mond még?

„De jó volna ötven esztendő múlva élni... a városba besétálni.”

Az Alsóhegy úton még háborítatlan a csend. Furcsa érzés kerít hatalmába: a bujázöld lombok mögül mintha Szindbád tekintete villanna rám, invitálva a sör- és virsliillatú Korona vendéglőbe.

Hová is...? Kár gondolkodni ezen, hiszen réges-régen lebontották. Mi maradt már az egykori Pest-Budából?

Lenn, a Villányi úton a 61-es villamos dübörög.

S Szindbád mégis közöttünk él, szfinx-mosolyával teremtojét kutatja...

Pécsi István